

ROZLIČNOSTI

Sloveso *energizovať*

Do telefonickej jazykovej poradne nám prišla otázka o možnosti použitia slovesa *energizovať* v reklamnom slogane (*energizuj svoju pleť*). Telefonujúca nenašla slovo v slovníkoch, preto pociťovala neistotu, načrtla tiež možnosť nevhodného prevzatia výrazu z angličtiny.

Sloveso *energizovať* sa skutočne doteraz nespracovalo v žiadnom slovníku. Vo Veľkom slovníku cudzích slov (2008) sa nachádza termín gréckeho pôvodu *energizácia* používaný v potravinárstve s významom „dopĺňanie energie organizmu prípravkami účelného zloženia (vo forme tabletiiek, cukríkov a pod.)“ a výraz *energizátor* z oblasti psychológie vo význame „predmet (náramok, prsteň, náhrdelník, prívesok a pod.) z prírodného materiálu, nosený na tele ako zdroj energie (najmä psychickej)“. Podstatné meno *energizácia* sa utvorilo zo slovotvorného základu *energ-* a internacionálnej produktívnej prípony *-izácia*. Možno však konštatovať, že sloveso *energizovať* je vo vzťahu s podstatným menom *energizácia* primárnym, teda, že výraz *energizácia* je pôvodne odvodený od slovesa *energizovať* (porov. Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny; 1989). Na tomto mieste sa natíska pre formálnu podobnosť spomenúť podstatné meno *energetizácia*. To sa však spracovalo v slovníku cudzích slov ako technický termín v odlišnom význame „nahrádzanie ľudskej práce a iných prvkov výrobného procesu energiami všetkých druhov“.

Pozreli sme sa na frekvenciu používania slovesa *energizovať* v jazykovej praxi v korpuse Omnia Slovaca IV Maior Beta¹. Doklady ukazujú, že najčastejšie sa vyskytuje tvar prítomného činného prídavia *energizujúci*

Príspevok vznikol v rámci grantu VEGA č. 2/0132/24 Slovenský pravopis a jeho pravidiel v kontexte súčasnej jazykovedy a jazykovej praxe 2.

¹ Korpus Omnia Slovaca IV Maior Beta (22.01) vznikol zlúčením korpusových dát v Slovenskom národnom korpuse (SNK prim 9.0) a dát z webových korpusov a slúži potrebám pracovníkov JÚEŠ SAV, v. v. i. [cit. 3. 2. 2025].

(vyše 2 000 výskytov, často v pozícii zhodného prívlastku), potom nasleduje tvar 3. osoby prítomného času *energizuje* (vyše 300 výskytov) a ďalej tvary trpného prídavia *energizovaný* spolu so slovesným podstatným menom *energizovanie* (vyše 100 výskytov). Výraz *energizovať* sa používa v publicistike, reklame i v odbornej literatúre vo viacerých tematických oblastiach – v kozmetike, pri výživových doplnkoch, v oblasti športu, zdravia, psychológie, pedagogiky či ezoteriky.

Z korpusových textov vyberáme na ilustráciu niekoľko príkladov: *Bunková výživa ide ešte ďalej – pomáha energizovať bunky v tele, takže ich funkcia je efektívnejšia a prispieva k podpore zdravia, vitality a nárastu energie.* (UM – úspešní manažéri, 2012) – [krém] *Revitalizuje a energizuje pleť, vyhladzuje mikrovrásky, pôsobí proti starnutiu pleti.* (interbeauty.sk) – *Vyjadrujeme tým existujúce sily v psychike človeka, ktoré stimulujú a energizujú jeho správanie, smerujú ho a udržiavajú.* (Sirotová, Mariana (ed.): *Vysokoškolská pedagogika v doktorandskom štúdiu – teória a prax.* UCM 2015) – *Dychové cvičenie samo osebe je silne energizujúce.* (Pekné bývanie, 2008) – *Odporúčame rooibos, energizujúci čaj s rôznymi príchutami, ktorý si získal obrovskú popularitu.* (Život Prešova, 2008) – *A preto každý študent opúšťa jogovú miestnosť žiariaci, energizovaný a cítiaci sa vynikajúco.* (yogastyle.sk) V rovnakom význame ako sloveso *energizovať* sa podľa korpusových dokladov v niektorých prípadoch používa aj sloveso *energetizovať*, napr. *Pôsobí očistne, posilňuje metabolizmus a ľudské telo jemne energetizuje.* (Hospodárske noviny, 2008) – *Prachová alginátová maska obsahuje vzácny extrakt z kakaových bôbov, ktorý energetizuje, hydratuje a vyživuje pleť.* (mhslovakia.sk) Slovesu *energetizovať* sa v našom príspevku bližšie nevenujeme, významom, v ktorých sa používa, sa budeme zaoberať v niektorom z ďalších príspevkov tejto rubriky.

Telefonujúca naznačila možnosť vplyvu anglického jazyka na používanie slovesa *energizovať*. Zrejme sa nemýli, rovnako sa nazdávame, že je prevzaté z angličtiny. Veľký slovník anglicko-slovenský a slovensko-anglický (Lingea, 2014) uvádza pri slovese *energize*, *energise* slovenský preklad „1. dodať energiu (komu), vzpružiť, povzbudiť (koho), 2. zapojiť prúd (do čoho)“. Sloveso *energizovať* v ponúkaných príkladoch by sme mohli nahradiť slovesami *vzpružiť*, *povzbudiť* či *posilniť*, čiže namiesto spojenia *energizujúci čaj* použiť *povzbudzujúci čaj*, *energizovanie pleti* nazvať

vzpružovaním pleti, po cvičení nebyť *energizovaný*, ale byť *nabíť energiou* či vo vyjadrení, že *kluky energizujú naše telo*, použiť iné sloveso, napr. *kluky posilňujú* naše telo. Napriek možnostiam, ktoré ponúka slovenská slovná zásoba, používatelia sa v mnohých prípadoch rozhodli uprednostniť internacionálne sloveso *energizovať*. Dôvodom mohlo byť jednoduchšie riešenie – poslovenčiť pri preklade anglický výraz a nehľadať slovenský ekvivalent. Prípadne sa mohli pre výraz *energizovať* rozhodnúť preto, že z ich pohľadu výstižnejšie pomenúva požadovaný význam. Ak chceli zdôrazniť, že čaj, krém či kluk dodal organizmu energiu, použitie slovesa s rovnakým základom *energ-* však možno zo štylistického hľadiska hodnotiť ako funkčné. Sloveso *energizovať* teda môžeme zaradiť do synonymického radu k domácim výrazom *vzpružovať*, *posilňovať*, *povzbudzovať* a považovať ho za obohatenie slovenskej slovnej zásoby.

Konštatujeme, že sloveso cudzieho pôvodu *energizovať* sa v slovenskej slovnej zásobe už udomácnilo, veď niektoré doklady pochádzajú z osemdesiatych rokov minulého storočia. Vzhľadom na existenciu lexikografického spracovania podstatného mena *energizácia* v slovníku cudzích slov nevylučujeme, že sa výrazy *energizácia* vo význame „dodávanie, dodanie energie organizmu, vzpružovanie, vzpruženie, povzbudzovanie, povzbudenie, posilňovanie, posilnenie“ a *energizovať* vo význame „dodávať, dodať energiu organizmu, vzpružovať, vzpružiť, povzbudzovať, povzbudiť, posilňovať, posilniť“ časom doplnia aj do slovenských výkladových slovníkov.

Judita Páleníková

Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, v. v. i.

LITERATÚRA

HORECKÝ, Ján – BUZÁSSYOVÁ, Klára – BOSÁK, Ján a kol.: Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. Bratislava: Veda 1989. 429 s.

ŠALING, Samo – IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, Mária – MANÍKOVÁ, Zuzana: Veľký slovník cudzích slov. 5., revidované a doplnené vydanie. Bratislava – Prešov: Vydavateľstvo SAMO 2008. 1 184 s.

Veľký slovník anglicko-slovenský a slovensko-anglický. Bratislava: Lingea 2014. 1 630 s.